

Ztracená paměť?

Místa nacistické nucené práce v České republice

Pracovní list k výstavě

Odry

Odry byly za války dějištěm nejen nucené práce, ale i odporu proti hitlerovskému režimu. Připojení Oderska k Německé říši znamenalo represe vůči místním levicově orientovaným dělníkům. V Odrách žilo v roce 1939 kolem 4000 většinou německy mluvících obyvatel. Gumárna Optimit byla po okupaci arizována německou firmou Auergesellschaft Berlin, která zde vyráběla především plynové masky.

Přesný počet nuceně nasazených pracovníků v Odrách není znám. V létě 1944 bylo na pracovním úřadě Nový Jičín registrováno přes 12 000 zahraničních civilistů, z toho skoro 700 „ostarbeiterů“ ze Sovětského svazu. Zhruba 30 dělnic gumárny Optimit původem z Ukrajiny bydlelo v prázdné textilní továrně Wascha & synové. České ženy a dívky byly ubytovány v dřevěných ubikacích v okolí. Optimit dále využíval jako pracovní sílu asi 50 anglických a italských válečných zajatců, zatímco dalších 50 sovětských a srbských zajatců bylo nasazeno v zemědělství a na práci v lese.

Osobní kontakt mezi místními a nuceně nasazenými či zajatci byl přísně zakázán a němečtí dělníci měli nařízeno jednat se zajatci z řad Rudé armády a „ostarbeitery“ jako s „podlidmi“. Mezi Němci však byli i takoví, kteří nuceně nasazeným pomáhali, i za cenu ohrožení vlastního života. Rodina Stachových například u sebe doma nechávala anglické válečné zajatce poslouchat BBC. Stachovi rovněž pomáhali čtyřem sovětským zajatcům při útěku v roce 1944. Elsa a její dcera Herta Stachovy byly za tento čin zatčeny gestapem. Elsa Stachová spáchala ve věznici v Novém Jičíně sebevraždu. Po skončení války byla Herta Stachová oficiálně uznána za antifašistku a mohla spolu se svým otcem zůstat v Odrách.

Jekatěrina Nasarovna Slepčenko byla v roce 1942 deportována do Sudet na práci v oderském Optimitu. Nuceně nasazené Ukrajinky si vybudovaly přátelské vztahy s několika místními německými rodinami, např. s rodinou Lambových či dělmistra Münstera, od kterých dostávaly potraviny, oblečení a dárky. V květnu 1944 zatklo gestapo kvůli zakázanému styku s „ostarbeitery“ Münsterovu sestru a posléze i Jekatěrinu. Ta byla uvězněna v Novém Jičíně, přes Wroclaw a Racibórz se dostala do KT Ravensbrück. Osvobození zažila v jednom pobočném táboře KT Neuengamme u Hamburku a poté se vrátila na Ukrajinu.

„Nikdo nám neřekl, kam jedeme. Když jsme přijely, vjely jsme do dvora továrny. Řekli nám, že tu budeme žít a pracovat. V 6 hodin ráno nás vzbudili a šlo se do práce. Mým úkolem bylo nosit špulky nití ke každému stroji. Přišel pan Dreschner a říkal mi, co mám dělat. Začala jsem brečet. Vůbec jsem nerozuměla tomu, co bych měla dělat. Za nějaký čas se zase vrátil, s jednou německou ženou. Řekla: „Dobrý den. Jak se jmenuješ?“ Rusky. Odpověděla jsem: „Katja.“ „Katjo, já jsem paní Lambo. Co se děje?“ A pak mi vysvětlila, co je můj úkol. (...)

Pak mě paní Lambo pozvala k sobě domů. A nebylo to jednou. Darovala mi tohle, jindy tamto, jednou šaty, jednou spodní prádlo. Ale poručila mi, abych to před ostatními dívkami tajila. Dala jsem její dárky do kufříku. Nikdy jsem je nenosila. (...) Pak přišel na Nový rok pan Münster s novinkou: „Katjo, my Němci jsme dali dohromady dárky pro 20 osob. Máte si je vyzvednout. Ale udělej to, až nebudeš mít co na práci. Ukaž dívkám, kde leží. (...)“

Ale po Silvestru jsme byly uvězněny. (...) Vzal nás dvě na gestapo do Oder. Tam jsme byly, jak se říká „zpracovány“. Frosja nic neřekla. Byla statečná. Němec něco říkal, ona nesouhlasila. Dal jí ránu. Pak se ptal znova: „Kdo přines' ty dárky?“ „Nic nevím, ležely pod plotem.“ Souhlasila jsem: „Já také nic nevím.“ (...) Protože v Odrách nebyla věznice, odvezli nás v noci do věznice Gestapa do Nového Jičína. Ve věznici gestapa jsme byly opětovně vyslýchány. (...) Nic víc se od nás nedozvěděli. Tak nás zase nechali. Nechali nás být a poslali pracovat. (...) V říjnu mě odvezli do Ravensbrücku.“

Interview s Jekaterina Nasarowna Sleptschenko ve 9. března 2001
© KZ-Gedenkstätte Neuengamme

Náměty k další práci:

S nuceně nasazenými z východní Evropy, tzv. „ostarbeitery“ a s válečnými zajatci bylo nakládáno obzvlášť tvrdě, některý Němci však nacistické ideologii nepodlehli a pomáhali. Zamyslete se a pokuste se formulovat, z jakých důvodů mohli být vůči nacistické ideologii rezistentní? Co je vedlo k tomu, že nuceně nasazeným pomáhali i za cenu ohrožení vlastního života?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....